

громадянської ідентичності. Джерелом для цього аналізу є твори О. Ком'яхова, А. Логова, М. Маценка, В. Ралко.

У першу чергу, Березина постає як втілення уявлень про національну державу та її становлення, що асоціюється з молодістю і красою. Так, у роботі «Майдан» Миколи Маценко репрезентовано монумент Незалежності України, де на вершині зображено дівчину-Березину в національному костюмі, що транслює ідею та цінність молодій державі України.

Події Революції Гідності були переломним моментом у політичному та культурному дискурсі, а також зумовили зміни в глумаченні образу України. Прикладом слугують ілюстрації до коміксу «Тато» Олександра Ком'яхова, де жінка зображена з елементом українського вінка, обличчя жінки має демонологічні риси, що транслюють лють та водночас силу. За допомогою образу, що сповнений демонологічними елементами, передано силу українського народу, який виборює демократичні права та свободи. У художніх образах Влади Ралко із серії «Київський щоденник» 2013–2015 рр., жінки змальовані в образах матерів, що уособлюють страждання і горе війни, але в страхотливій та відвертій естетиці, що обертає Березину на сильну та грізну жінку, котра може зазнати насильства. У роботі «Сади толерантності: війна на Донбасі очима українських художниць» Олена Мартинюк зазначила, що в роботах Ралко радянські символічні фігури батьківщини замінюються образами матерів.

Від початку повномасштабного вторгнення 2022 р. художники демонструють Україну в образі Березини як матері-захисниці, що наповнений мілітарною семантикою. Зокрема, на ілюстрації Антона Логова «Свята Україна» зображено постать жінки в синьо-жовтому вбранні з дитиною на фоні військової техніки та вибухів, котра є уособленням жінки-матері України, що захищає власну дитину як символ всього народу.

Отже, візуальний образ конструється в контексті історичних подій та відображає ці зміни. У художньому моделюванні України початку 2000-х рр. характерними були образи Березини, що є уособленням ідей молодій державі, які протиставлялись пострадянським цінностям, котрі були притаманні для тогочасного суспільства. Упродовж подій Революції Гідності Україну репрезентовано в постаті Березини як жінки-матері, що оберігає свою дитину, відтак, має демонологічні ознаки. З початком повномасштабного вторгнення образ Березини наповнився мілітарною семантикою, що транслює силу та лють проти ворога, а наміру захисту властива проєкція на всю Україну.

А. Біленька

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОГО МАЛЮНКУ АРХЕТИПУ «ЖІНКА» В УКРАЇНСЬКОМУ ТЕАТРИ

А. Біленька

THE FEATURES OF THE VERBAL PICTURE OF THE “WOMAN” ARCHETYPE IN THE UKRAINIAN THEATER

Менталітет є однією з базових духовних, соціально-психологічних рис людської особистості та однією з найглибінніших властивостей індивідуальної і колективної свідомості народу, причому несвідомою і залежною від зовнішніх чинників. Ця

властивість впливає і на інтонаційну складову сценічних образів українських акторів, як у театрі, так і у сфері кінематографу.

Варто зазначити, що визначальними ознаками менталітету українців, які визначають устрій їх життя й поведінки та втілюються у фольклорі та літературі, етнографії, філософії, театрі, є: розвинене особистісне начало, яке виражається через почуття власної гідності і незалежності; домінування почуття над розумом; боголюбивість/релігійність; культ «хати»; орієнтація на індивідуалістський культурний цикл; самозаглиблення, інтровертність, проте з сильним бажанням повалення будь-яких обмежень і перегород. Остання особливість ще сильніше поглибилася внаслідок століть поневолення українців іншими народами. Усі ці якості властиві зокрема архетипу «жінки» в контексті української культури, що можна простежити завдяки численним акторським роботам у театрі та кіно, зокрема інтонаційним виразам. Серед жіночих образів, які репрезентують тип інтровертивної жінки, можна згадати Анну з «Украденого щастя» у Харківському державному академічному драматичному театрі ім. Шевченка у виконанні С. Февральової і Регіну з «Перехресних стежок» І. Франка у однойменній виставі Національного академічного драматичного театру ім. Франка у виконанні Т. Міхіної. Їх легкий повітряний глухий звук голосу лише підкреслював їх вразливість, проте окремі фрази, подані сильним грудним звуком, вказували на прагнення подолати обмеження, в яких герої прожили роки. Найбільш прогресивною, сміливою і відчайдушною серед таких художніх образів можна вважати Інну з «Закону» В. Винниченка в Харківському театру ім. Шевченка у виконанні М. Струннікової, що чутно через широку голосову палітру і переважання впевненого грудного звуку.

Батько-годувальник загалом виконував дисциплінарну функцію в українській сім'ї і підсвідомо асоціювався в дитини з владою й обмеженнями. Тому також надважливу роль у формуванні національної психіки відіграє жінка, зокрема жінка-матір. Не поодинокі випадки, коли українська жінка активна в громадському житті, а також часто поводить себе більш мужньо, на рівні з чоловіками. В українському фольклорі можна відзначити поширені випадки, коли жінка домінує над чоловіком не лише морально, а і фізично, тобто іноді ще й побиває його за лінь. Часто саме жінка-матір є джерелом глибокої любові і щирої поваги її дітей протягом усього їхнього життя. У багатьох творах української літератури можна спостерігати такий образ сильної незалежної жінки, яскравий приклад — Кайдашиха з «Кайдашевої сім'ї» І. Нечуй-Левицького у виконанні Н. Сумської в театрі ім. Франка, інтонаційному образу якої властиве «старече» звучання з назальністю, що надавало голосу надмірної дзвінкості, повчальна інтонація, часто саркастична, але достатньо одноманітна, щоб надалі підсвідомо викликати в глядача роздратування. Також серед схожих образів можна згадати франківську Наталку з мюзиклу «Наталка Полтавка», яка проявляє свій сильний та норавливий характер ще змолоду. Її діалогові репліки достатньо категоричні, лаконічні, проте її голос доволі високий і дзвінкий, що свідчить про її вік.

Тому визначено, що архетип «жінка» в українській культурі, на який вплинули зокрема соціальні і політичні обставини, характеризується прагненням до свободи, інтровертністю, та домінуванням почуттів над раціональним мисленням, що набуло своє втілення через інтонаційний вираз акторських робіт.